

'Juf, u bent dubbel groen!'

Hoe krijg je een leerling met autisme aan het praten? Met de 'Groen-Rood' (stoplicht)methode van lerares Anneke de Vries leerde de klassiek autistische Jos zijn gevoelens verwoorden.

Kind met autisme
leert vertellen hoe
het de wereld ziet

Jos zit in groep 6 van basisschool De Wegwijzer in 't Harde. Hij is gediagnosticeerd als 'klassiek autist' en ik mag hem in het kader van de rugzakregeling begeleiden zodat hij op onze reguliere school kan blijven. En dat valt lang niet altijd mee. Jos valt nogal uit de toon. Terwijl de rest van de jongens praat over spannende boeken en films, heeft hij het over de Teletubbies. Als het daarentegen bij geschiedenis over de Romeinen gaat, weet Jos alles. Hij raakt niet uitgepraat over Romeinse veldheren, centurions en Julius Caesar. Hij weet meer dan de leraar. Schrijven kan hij met moeite, praten over wat hij voelt al helemaal niet. Ik vraag me af of Jos bij ons gelukkig is. Om daar

achter te komen bedenk ik een manier om hem aan het praten te krijgen. Ik spreek met hem af: Ik zeg straks een woord, jij zegt of dat woord rood is of groen. Rood staat voor vervelend, niet leuk en groen voor fijn, wel leuk. Wekelijks trek ik tien minuten uit voor deze oefening. Ik begin eenvoudig en heel concreet met voorwerpen: boek. 'Groen'. Tafel. 'Groen'. Stoel. 'Groen'. Fiets. 'Rood'. En zo verder. In het begin doen we niet meer dan dit: een woord koppelen aan een kleur. Zonder verdere uitleg, zonder waarom-vragen.

Personen benoemen

Ik geef Jos de gelegenheid eerst een oordeel te vellen over een klein stukje van de wereld. Zijn wereld. Hij hoeft alleen maar rood of groen te zeggen over een woord dat ik noem. Hij hoeft niet te plannen en zich ook niet te verplaatsen in de ander. Gaandeweg krijgen de woorden die ik noem wel een steeds grotere lading. Naast voorwerpen benoem ik steeds vaker personen. Bij het woord 'broertje' kiest Jos voor het eerst rood én groen. Voor mij aanleiding hem te vragen naar het waarom van zijn keus. In de volgende bijeenkomsten doe ik dat steeds vaker.

Omdat ik Jos rustig de tijd geef eerst een mening te vormen over concrete woorden en pas later uitleg vraag, went hij aan delen en uitleggen van zijn mening. En wonderwel slaagt hij erin dat te doen: broertje is groen én rood. Groen omdat hij met hem kan spelen, rood omdat ze soms ruzie maken. School is rood omdat er vervelende

Praktische communicatietips

Leerlingen met autisme:

1. zien geen samenhang. *Haak daarop in door te beginnen met het benoemen van volstrekt willekeurige, concrete voorwerpen.*
2. ervaren snel te veel prikkels. *Noem daarom slechts woorden waarop een leerling eenvoudig kan reageren met 'rood' of 'groen'.*
3. zijn goed in detail-denken. *Door alleen woorden te benoemen, gaat het eerst alleen maar over de details.*
4. zijn gericht op de eigen wereld. *Noem voorwerpen en later personen uit zijn/haar directe leefomgeving.*
5. zijn eenzijdig in hun uitwisseling. *Laat hem/haar zijn eigen verhaal volgen.*
6. hebben moeite met het scheiden van hoofd- en bijzaken. *Kies de woorden voor hem/haar uit. Hiermee kies je tussen hoofd- en bijzaak. /AV*

kinderen zijn, die hem plagen, maar ook groen vanwege leuke kinderen, leuke vakken en leuke juffen.

Eenrichtingsverkeer

Wij zijn ons er vaak niet van bewust hoe 'normale' communicatie verloopt. Bij 'natuurlijke' communicatie is sprake van wederzijdse uitwisseling, ofwel: het gesprek komt van twee kanten. Een kind met autisme communiceert anders: er is sprake van eenrichtingsverkeer. Hij communiceert vanuit het eigen 'ik'. Afstemmen en inleven in de ander gaat moeilijk. In de inkleuring van de wereld in groen en rood, kan een kind met autisme vanuit zijn eigen beleving, eenvoudig vertellen hoe hij of zij tegen

Meer lezen?

*Geef me de 5, Colette de Bruin,
Uitgave Graviant, Doetinchem, 2004.*

Om een leerling op de goede manier te benaderen en met het kind in gesprek te gaan, is het van groot belang om zijn of haar manier van denken te begrijpen. Colette de Bruin geeft drie cognitieve theorieën over het denken, die voor een groot deel de gedragingen verklaren die kinderen met autisme laten zien:

1. het grote geheel overzien en er de juiste betekenis aan geven (centrale coherentie)
2. flexibel zijn in plannen en organiseren (executieve functies)
3. het innerlijk van een ander begrijpen en daar rekening mee houden en daarnaast ook jezelf begrijpen (*theory of mind*).

Op al deze gebieden heeft een kind met autisme grote moeite. Het heeft geen overzicht over het geheel en moet zich dus wel richten op het detail, het zogenaamde detail-denken. Sommigen begrijpen iets pas nadat alle details bekend zijn; anderen trekken direct conclusies, ook wanneer er pas één detail bekend is.

de wereld aankijkt. Leerlingen met autisme hebben moeite hoofd- en bijzaken te scheiden. Wanneer een kind woorden krijgt aangeboden om de dag door te spreken, waarop hij of zij slechts hoeft te reageren met een simpel 'rood' of 'groen', hoeft het kind niet zelf op zoek te gaan naar wat belangrijk of onbelangrijk is. Degene die de woorden aanbiedt kan daarin immers eenvoudig een keuze maken. In het geval van Jos koos ik ervoor te beginnen met woorden met weinig lading en langzamerhand steeds meer woorden met een diepere lading toe te voegen. Op deze manier leerde Jos praten over zijn gevoelens. Ook Jos' ouders namen na verloop van tijd het gesprek over en maakten er een gewoonte van iedere avond met Jos de dag te evalueren. Zo hoorden we over kinderen die hem plaagden door alle kinderen van de groep te benoemen: 'rood' en 'groen', we begrepen waarom het niet fijn was bij een bepaalde meester. We konden soms ook uitleggen waarom de dingen nu eenmaal zo moesten en niet anders. Voor Jos was het duidelijk: hij redde het op onze reguliere basisschool en na een korte periode in een aparte klas ook weer op het reguliere vwo. Ik was, als juf, voor hem 'dubbel groen': niet met één, maar met twee groene stiften tegelijk opgeschreven. ■

Anneke de Vries-van Wijnen is leraar groep 7 en 8 op basisschool De Wegwijzer in 't Harde. Voor haar master SEN ontwikkelde ze deze methode.